

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0419

EDUCATION SCIENCES

Received: July 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Erol Karaca

Dumlupınar University

ekaraca@dumlupinar.edu.tr

Kütahya-Turkey

**ÖĞRETİMDE GERİBİLDİRİMİN ÖNEMİ, GEREKLİLİĞİ VE NİTELİĞİNE İLİŞKİN
ÖĞRENCİ ALGILARI**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Öğrenme ve öğretme sürecinde geribildirim önemi, gerekliliği ve niteliğine ilişkin öğrenci algılarını saptamaktır. Araştırma verileri, iki bölümden oluşan Likert tipi bir anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırma 2009-2010 öğretim yılında Eskişehir ve Kütahya'da öğrenim gören 278 ortaöğretim öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin anket formuna vermiş oldukları cevaplar puanlandıktan sonra, bu veriler SPSS programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin eğitimin niteliğinin artırılması bakımından geribildirim önemli ve gerekli bulduklarını, ancak eğitimcilerin etkili geribildirimde bulunma, öğrencilerin ise geribildirime uygun davranışlarda bulunma yeterliğinden yoksun olduklarını; geribildirim açık, anlaşılır, öğrenme çıktıları ve değerlendirme ölçütüyle ilgili olmak kaydıyla etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın bulgularına dayalı olarak, öğretim ve öğrenme sürecinde hem öğretmenler ve hem de öğrenciler için etkin geribildirime yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geribildirim, Öğretimde Geribildirim,
Geribildirim önemi, Geribildirim
Gerekliliği, Geribildirim Niteliği

**STUDENT PERCEPTIONS REGARDING THE VALUE, REQUIREMENT AND QUALITY OF
FEEDBACK IN INSTRUCTION**

ABSTRACT

The general purpose of this study is to determine perceptions of students regarding the value, requirement and quality of feedback in teaching and learning process. As data collection tool, a Likert type questionnaire which consists of two sections was used. The research was carried out with 278 high school students in Eskişehir and Kütahya, Turkey, in the 2009. After responses given by students to the questionnaire form were marked, these data were analyzed by using the statistical package SPSS. The findings of research revealed that feedback to students is valued and requirement in terms of educational quality, but tutors don't provide enough feedback and students have ignored negative or critical feedback and feedback should be clear, readable, related to the learning outcomes and assessment criteria. Based on the findings of the study, some suggestions for effective feedback in teaching-learning process are given both teachers and students.

Keywords: Feedback, Feedback in Instruction, Value of Feedback,
Requirement of Feedback, Quality of Feedback

1. GİRİŞ (INTRODUCTİN)

Günümüzde hem fen bilimlerinde hem de sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir kavram olarak geribildirim çeşitli şekillerde tanımlanabilir. De Cecco'ya (1968) göre geribildirim, öğrencinin performansını standart bir performans ile karşılaştırarak, sonucu öğrenciye bildirmek; Bloom'a (1979) göre, öğrenme sürecinde bulunan kişiye belirli koşullarda iletilen mesajların tümüdür (Akt: Dökmen, 1982). Geribildirim mesajın içeriğine göre olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kısma ayrılır. Alıcı, mesajı tam olarak algılar ve bunu kaynağa doğru biçimde gönderirse, buna olumlu geribildirim denir. Mesaj alıcı tarafından anlaşılmıyor ya da eksik anlaşılıyor ve iletiliyorsa, buna olumsuz geribildirim denir. Olumlu geribildirimde, mesaj alınmış ve algılanarak doğru biçimde yorumlanmıştır. Alıcı, geribildirim için hazırdır. Etkili geri bildirim, kaynağın amacına ulaşmasını sağlayacak kadar açık ve seçiktir. Bu yönüyle kaynağa yardımcı olmayı amaçlar. Yapıcıdır ve davranış üzerinde durur. Zamanlaması tamdır. Bu yönüyle olumlu geribildirim, öğrencileri kendi güçlü ve zayıf yönleriyle ilgili olarak uyarmayı, onların kendi performanslarını değerlendirmelerine ve gelecekteki çalışmalarında bu bilgilerini kullanmalarına yardımcı olur (Köğce ve diğerleri, 2009). Olumsuz geribildirim ise, kaynağa mesajın amaçlandığı şekilde alınmadığını bildirmek suretiyle düzeltici bir işlev görür. Bu yönüyle kaynağın davranışlarını yeniden yönlendirmesine hizmet eder. Olumlu geri bildirimde, olumsuz geri bildirim almamak da, vermek de çok daha zordur. Bu durum, kişilerin kendilerini olumlu bir şekilde görmek istemeleriyle açıklanabilir. Çünkü insanların yaptıklarını iyi bir şekilde değerlendirmek gibi doğal bir eğilimleri vardır. Bu eğilim, kişilerin kendi imajlarını koruyabilmeleri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle kişilerin kendi görüşleriyle tutarsız geri bildirim almalarının tehdit edici bir yanı vardır (London, 2003).

Etkili öğrenme için öğrencilere geribildirim vermek gereklidir. Uzunca bir süredir de, geribildirim, formal eğitim ortamlarının içinde ve ötesinde performansın gelişimi ve öğrenmede önemli bir rol oynadığı, belli bir konuda fikir üretmek ve gelişmeyi sağlamada öğrenme sürecinin önemli bir bileşeni olduğu akademik çevrelerce de kabul edilmektedir. Geribildirim öğrenci başarısına etkisini inceleyen Hattie'ye (1987) göre, öğrenci başarısının en güçlü etkileycisi geribildirimdir. Black ve William (1998) ise, yaptıkları çalışmada geribildirim öğrenmeye yaygın, tutarlı ve olumlu etkilerine vurgu yapmaktadırlar. Rowe ve Wood'a (2008) göre, öğrenci performansını geliştirmek için yapması gereken şeyi ve nasıl daha iyi yapabileceğiyle ilgili açık bir bilgiye sahip olursa, daha hızlı ve çok daha etkili bir şekilde öğrenir. Wojtas'e (1998), Richardson'a (2005) ve Weaver'e (2006) göre de, etkili geribildirim öğrenmeyi kolaylaştırmalıdır. Bunun için geribildirim, öğrencilere zamanında verilmesi ve yol gösterici olması gerekir.

Alan yazında, etkili öğrenme için öğrencilere geribildirim verilmesi ve öğrencilerden geribildirim alınması gerektiği genel kabul görmekle birlikte, geribildirim türü, niteliği, konusu, ne zaman ve nasıl toplanılması ve nasıl etkili olması gerektiği konusunda tam bir görüş birliği yoktur (Huxham, 2007). Ayrıca çoğu öğretmen de öğrencilerinden geribildirim alma yoluna gitmemektedir (Richardson, 2005). Etkili ve yüksek nitelikli geribildirim nitelikli bir öğretimin anahtar öğelerinden biri olarak gören Orsmond ve diğerlerine (2005) göre, etkili bir geribildirim, öğrencilerin öğrenmelerini artıracak ve gelişimlerini kolaylaştıracak biçimde onların anlama seviyelerine ve bireysel gereksinimlerine uygun olmalıdır. Cross'a (1996) göre, "geribildirimsiz öğrenme, karanlıkta ok atmaya benzer". Eğitimi geliştirmedeki en iyi yol, geribildirim vermektir. William

(1999), öğretmenlerin geribildirim verirken öğrencilerin kendilerinden çok, onların görevle ilgili sergilemiş oldukları davranışlara odaklanması gerektiğine vurgu yapmış ve etkili geribildirim, öğrencilerin daha sıkı çalışmalarına veya daha sistemli olmalarını sağlayacak nitelikte, onların gelecekteki çalışmaları için bir reçete içermesi gerektiğine değinmiştir. Nicaise ve diğerleri (2006) ise, etkili geribildirim öğretmenlerin öğrencilerin gelişimini gözleyerek ve öğrenci çalışmalarına uygun olmakla gerçekleştirilebileceğini belirtmişlerdir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Weaver (2006) tarafından ifade edildiği gibi, gerekliliği ve önemi konusunda görüş birliği oluşmasına rağmen, geribildirim konusu, yeterince araştırılmamıştır. Ayrıca alan yazın incelendiğinde, Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan biri, Dökmen (1982) tarafından yapılmıştır. Geribildirim ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada, aynı zamanda farklı geribildirimlerin öğrenmeye etkisi de araştırılmıştır. Geribildirime ilişkin Türkiye’de yapılan diğer çalışmalar ise, Erişen (1997) tarafından öğretim elamanlarının dönüt ve düzeltme davranışlarını yerine getirme derecelerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış, bu çalışmayı Oral (2000) tarafından ilköğretim sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılan çalışma izlemiştir. Son olarak, Köğçe ve diğerleri (2009) ilköğretim matematik öğretmen adaylarının okul deneyimi dersi kapsamında okullarda gözledikleri matematik öğretmenlerinin öğretim sürecinde sergiledikleri geribildirim davranışlarına ilişkin düşüncelerinin araştırmışlardır. Söz konusu araştırma sonuçları, olumlu geribildirim davranışlarının ancak öğretmenlerin bir kısmı tarafından yerine getirildiğini ortaya koymuştur.

Algı, yaşantı sırasında edinilen duyuşal bilgilerin örgütlenip yorumlanması sürecidir. Algıyı dikkat, öğrenme, güdü, hazırlayıcı konular, ilgi gibi pek çok etken etkiler (Demirel ve Ün, 1987). Bu bağlamda öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları araştırılırken, geribildirim konusunda edindikleri bilgileri ne ölçüde örgütledikleri ve yorumladıkları saptanmaya çalışılmaktadır.

Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algılarının, başka bir deyişle geribildirimi nasıl yorumladıklarının saptanması, ileriye dönük olarak öğretimde geribildirim daha etkin hale getirmesinin sağlanması bakımından önem taşımaktadır. Bu yönüyle öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algılarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın, literatüre ciddi bir katkı sağlayacağı, konuyu daha kapsamlı ve farklı boyutlarda inceleyecek olan araştırmalara kaynaklık edeceği ve öğretmenlerin öğretimde geribildirimi daha etkin olarak kullanmalarının sağlanması bakımından da yol gösterici olacağı tahmin edilmektedir.

Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları nasıldır?
- Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları, daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre manidar bir farklılık göstermekte midir?

3. DENEYSEL ÇALIŞMA (EXPERIMENTAL METHOD)

3.1. Çalışma Grubu (The Study Group)

Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları ve bu algıları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama modelinde bir alan araştırmasıdır (Karasar, 2000). Araştırma, 2009-2010 öğretim yılında Ekişehir ve Kütahya'da öğrenim gören toplam 289 ortaöğretim öğrencisinden oluşan çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. 11 anket ise, yönergeye uygun şekilde doldurulmadığından analiz dışında tutulmuştur. Buna göre uygulanan toplam 289 anketin 278'inden elde edilen veriler analize dahil edilmiştir. Katılımcıların %56.10'nu (n=156) kızlar, %43.90'ını ise (n=122) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %37.80'i (n=105) daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme almış, %62.20'si (n=173) ise daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme almamış, başka bir deyişle kendi gelişim düzeyi ile ilgili olarak neler olup bittiğini ve neyi ne kadar iyi yapabildiğini belirleme konusunda bilgilendirilmemiştir. Yaş dağılımları 14-17 arasında olan, çalışma grubundaki tüm öğrenciler araştırmaya gönüllü katılmışlardır.

3.2. Veri Toplama Aracı (The Instrument of Data Collection)

Araştırmada öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algılarını saptamak üzere iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anketin birinci bölümü cinsiyet, yaş, okul türü ve daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almama gibi öğrencilerin demografik ve kişisel özelliklerine ilişkin dört sorudan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümü ise, öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algılarını belirlemeye yönelik 20 algı ifadesinden oluşmaktadır. Söz konusu algı ifadelerinin oluşturulmasında, alan yazını taraması yapılmış ve özellikle Weaver'ın (2006) geribildirim konusunda yaptığı çalışmadaki nicel bulgular başlığı altında incelediği, geribildirim yararlılığı ve kullanımına ilişkin algı ifadeleri ile geribildirim önemi ve niteliğine ilişkin algı ifadelerinden yararlanılmıştır. Bu şekilde hazırlanan algı ölçeği, dil bakımından bir uzman tarafından incelenmiştir. Kapsam geçerliği açısından ise, üniversitede görev yapan, Program Geliştirme ve Öğretim dersi veren öğretim elemanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak, veri toplama deneme formuna son şekli verilmiştir. Bu şekilde hazırlanan veri toplama aracı deneme formu, geçerlik ve güvenilirlik analizinin yapılabilmesi için ön deneme grubu olarak çalışma grubu dışında kalan 41 ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır.

Ölçekte yer alacak maddelerin ayırt ediciliği, madde-toplam korelasyon katsayısının .20 değerinin üzerinde olması ölçütü esas alınarak değerlendirilmiştir (Tavşancıl ve Keser, 2002). Söz konusu ölçüt bağlamında, madde-toplam korelasyon katsayısı .20'nin altında olan 9 madde ölçekten çıkarılmış ve ayrıca bazı maddelerde ifade değişikliği yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .70 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anketin son formu 11 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 7'si geribildirim önemi ve gerekliliğine, 4'ü ise geribildirim niteliğinin nasıl olması gerektiğine yöneliktir. Araştırma verileri, bu şekilde geliştirilen 11 maddelik ölçeğin çalışma grubuna dahil edilen 289 ortaöğretim öğrencisine uygulanmasıyla toplanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi (Analysis of Data)

Araştırmada, algı ifadelerine verilecek tepkiler için 5'li dereceleme tercih edilmiştir. Cevaplayıcılardan ölçekte yer alan her bir algı ifadesini "kesinlikle katılmıyorum-katılmıyorum-kararsızım-katılıyorum-kesinlikle katılmıyorum" gibi beş kategoriden biriyle sınıflaması istenmiştir (Turgut, 1977).

Araştırmada anket aracılığıyla toplanan verilerin taşıdığı ölçme bilgisi, sınıflama ölçeği düzeyinde olduğu için buna uygun istatistik ölçüler hesaplanmış ve verilere parametrik olmayan istatistik testler uygulanmıştır (Aiken, 1997). Bu bağlamda öncelikle anketteki her madde için verilen tepkilerin mod ve ortanca değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra öğrencilerin algı ifadelerine katılma düzeylerinin daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre manidar farklılık gösterip göstermediği Kay-Kare istatistiği ile test edilmiştir (Gren, Salkind ve Akey, 1997, s. 406). İki sınıflamalı değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için "İki Değişken İçin Kay-Kare Testi" kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2002). Bu bilgiye dayanarak, öğrencilerin geribildirim gerekliliği ve niteliğine ilişkin algılarının daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına bağlılığı "İki Değişken İçin Kay-kare Testi" ile hesaplanmıştır.

Bu analizler sırasında, anlamlılık testine ilişkin sonuçların doğru yorumlanması için beklenen değeri 5'ten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20'sini aşmaması kuralına uyulmuştur (Büyüköztürk, 2002). Söz konusu kural gereği, beklenen değerin 5'ten küçük olduğu gözenekleri azaltmak amacıyla, maddelere verilen tepki kategorileri beşten üçe indirilerek analizler tekrarlanmıştır. Bu istatistiksel işlem sırasında karşılaştırmaların manidarlığını sınamada .05 düzeyi esas alınmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu kısımda, araştırmanın amacı doğrultusunda cevap aranan sorulara ilişkin elde edilen bulgular iki başlık altında incelenerek yorumlanmıştır.

1. Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları nasıldır?

Çalışma grubundaki öğrencilerin, geribildirim önemi ve gerekliliği ile geribildirim niteliğine ilişkin anketteki ifadelerle katılma düzeyleri ile ilgili bulgular, Tablo 1'de özetlenmiştir.

Öğrencilerin Tablo 1'deki geribildirim önemi ve gerekliliği ile geribildirim niteliğine ilişkin ifadelerle katılma düzeylerine ait ,ortanca ve mod değerleri incelendiğinde, Weaver'in (2006) araştırma sonucuna benzer şekilde, öğrencilerin geribildirim eğitimdeki ve kavramadaki eksiklikleri açıklamak için yararlı olduğunun, eğiticilerin daha olumlu geri bildirim vermeleri gerektiğinin ve gelişim için yapıcı eleştirinin gerekli olduğunun ifade edildiği maddelere katılma düzeylerinin çok yüksek olduğu; buna karşın öğrencilerin olumsuz ve eleştirel geribildirimleri dikkate almadığını ifade eden maddelere katılma düzeylerinin ise çok düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin kendi algılarına dayalı olarak, geribildirim öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırılarak eğitimde niteliğin artırılması bakımından önemli ve gerekli olduğunu; ancak geribildirimde bulunmakla birlikte eğiticilerin etkili geribildirimde bulunma yeterliğinden yoksun olduklarını ve kendilerinin de geribildirimde uygun davranışlarda bulunma yeterliklerini henüz kazanamadıklarını ortaya koymaktadır. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, olumlu geribildirim davranışlarının ancak öğretmenlerin bir kısmı tarafından yerine getirildiğinin saptandığı Richardson (2005) ve Köççe ve diğerleri

(2009) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin geribildirim önemi, gerekliliği ve niteliği hakkındaki algıları

(Table 1. Perceptions of students regarding the value, requirement and quality of feedback in teaching)

Madde	n	Ort.	Mod
1. Öğreticilerin daha olumlu geri bildirim vermeleri gerektiğini düşünüyorum.	278	4	4
2. Gelişim için yapıcı eleştirinin gerekli olduğunu düşünüyorum.	278	4	4
3. Geribildirim eğitimdeki ve kavramadaki eksiklikleri açıklamak için yararlı olduğunu düşünüyorum.	278	4	5
4. Ünite sonunda verilen geribildirim yararlı olmadığını düşünüyorum.	278	4	4
5. Geribildirim gelişimim için beni teşvik ettiğini düşünüyorum.	278	4	4
6. Olumsuz ve eleştirel geribildirimleri dikkate almadığımı düşünüyorum.	278	3	4
7. Geribildirim öğrendiğimi yansıtmada bana yardımcı olduğunu düşünüyorum.	278	4	4
8. Geribildirim açık ve anlaşılır olmalıdır.	278	5	5
9. Geribildirim öğrenme çıktılarıyla ilgili olmalıdır.	278	4	4
10. Geribildirim değerlendirme ölçütüyle ilgili olmalıdır.	278	4	4
11. Geribildirim verilen nota uygun olmalıdır.	278	4	5

Öğrencilerin Tablo 1'deki geribildirim niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin ifadeler katılma düzeylerine ait ortanca ve mod değerleri incelendiğinde, geribildirim açık, anlaşılır, verilen nota uygun, öğrenme çıktıları ve değerlendirme ölçütüyle ilgili olması gerektiğinin ifade edildiği maddelere katılma düzeylerinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin öğrenmeyi kolaylaştırması bakımından önemli ve gerekli buldukları geribildirim etkili olması bakımından açık, anlaşılır, öğrenme çıktılarıyla ve değerlendirme ölçütüyle ilgili olması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

2. Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları, daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre manidar bir farklılık göstermekte midir?

Öğrencilerin geribildirim önemi ve gerekliliği ile niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin algıları, daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre manidar bir farklılık gösterip göstermediği ki-kare istatistiği ile sınanmış ve bulgular Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin daha önce geribildirim konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre geribildirim önemi, gerekliliği ve niteliği hakkındaki algıları arasındaki farklılık

(Table 2. Difference Between perceptions of students regarding the value, requirement and quality of feedback in teaching in terms of taking/not taking guidance on feedback)

Madde No	Yönlendirme Alanlar (%)		Yönlendirme Almayanlar (%)		Toplam	Ki-Kare
	Kesinlikle Katılıyorum/ Katılıyorum	Toplam	Kesinlikle Katılıyorum/ Katılıyorum	Toplam		
1	86 (81.9)	105	142 (82.1)	173	278	.054
2	89 (84.8)	105	136 (78.6)	173	278	.109
3	80 (76.2)	105	137 (79.2)	173	278	.098
4	55 (52.4)	105	96 (55.5)	170	278	.060
5	81 (77.1)	105	114 (65.9)	173	278	.133
6	48 (45.7)	105	68 (39.3)	173	278	.247*
7	82 (78.1)	105	111 (64.2)	168	278	151*
8	92 (87.6)	105	148 (85.5)	173	278	.035
9	77 (73.3)	105	122 (70.5)	173	278	.040
10	59 (76.6)	77	55 (56.1)	98	175	.218*
11	44 (%65.7)	67	50 (%68.5)	73	140	.104

$P < .05$

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin ölçekteki üç maddede belirtilen ifadelerle katılma düzeylerinde daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alıp almamalarına göre manidar bir farklılık çıkmıştır.

Geribildirim önemi ve gerekliliği ile ilgili "Olumsuz ve eleştirel geri bildirimlerin dikkate alınmadığını düşünüyorum" şeklindeki 6. maddedeki ifadeye "kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum" tepkisi veren daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alan öğrencilerin oranı (%45.7), daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme almayan öğrencilerden (%39.3) daha yüksek çıkmıştır. Yine geribildirim önemi ve gerekliliği ile ilgili maddeler içinde "Geribildirim öğrenilenleri yansıtmada önemli bir araç olduğunu" ifade eden 7. maddede de manidar farklılık bulunmuştur. Bu ifadeye katılan, daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alan öğrencilerin oranı %78.1 iken, daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme almayan öğrencilerin oranı ise, %64.2 çıkmıştır.

Geribildirim niteliğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin maddelerden 10. maddedeki "Geribildirim değerlendirme ölçütüyle ilgili olması gerektiğine" yönelik ifadeye katılan daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alan öğrencilerin oranının (%76.6), daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme almayan öğrencilerin oranından (%56.1) daha fazla olduğu bulunmuştur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND COMMENDATIONS)

Geribildirim öğrenmeyi kolaylaştıran ve öğrenci başarısının en güçlü etkileyici olduğunun saptandığı Hattie, Black ve William, Rowe ve Wood, Wojtas, Weaver, Orsmond ve diğerleri, Cross, Willam, ve Nicaise'nin yaptığı araştırmalara benzer şekilde, bu araştırmada da öğrenciler öğretim ve öğrenme sürecinde öğrenmenin kolaylaştırılması ve eğitim kalitesinin artırılması bakımından geribildirimi gerekli bulmuşlar ve gerekli buldukları geribildirim etkili olabilmesi için

açık, anlaşılır, öğrenme çıktıları ve değerlendirme ölçütlerine uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretme-öğrenme sürecinde istenilen davranışların kazanılıp kazanılmadığı, bu davranışların ne düzeyde kazanıldığına ilişkin olarak öğrencilerin eksiklikleri ve yanlışlıkları belirlenir; bu eksiklikleri tamamlama ve yanlışlıkları doğrulama işlemi de düzeltme olarak adlandırılır. Öğretme-öğrenme sürecinde geri bildirim ve düzeltme genelde birlikte kullanılmakta ve sonraki öğrenmelere motive etme açısından önem taşımaktadır (Erişen, 1997:46-47; Özçelik, 1989:193-195). Böyle olmakla birlikte araştırma sonuçları, ne öğrencilerin ne de eğitimcilerin, geribildirimde uygun davranışlarda bulunmadıklarını ortaya koymaktadır. Yine araştırma sonuçlarına göre, Öğrenciler geribildirimde öğretim ve öğrenme sürecinde öğrenmenin kolaylaştırılması ve eğitimin kalitesinin artırılması bakımından gerekli görmekle birlikte, olumsuz ya da eleştiren geribildirimde göz ardı etmekte, eğitimciler ise genellikle olumsuz geribildirimde bulunmaktadırlar. Araştırmadan elde edilen bu sonuç, öğretmenlerin öğrencilerden geribildirim alma yoluna gitmediğinin saptandığı Richardson'un araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öğrenciler, öğrenme sonucu hakkında bilgi aldığı, kendi durumu ve gelişme düzeyini kavradıkları sürece öğrenmede başarılı olur. Bunun için öğrencinin neler olup bittiğini ve ne kadar iyi yapabildiğini belirlemesini sağlayan bilgi olarak geri bildirimler önemlidir (Erişen, 1997:46-47; Özçelik, 1989:193-195). Bu bağlamda geribildirim konusunda daha önce yönlendirme alan, başka bir deyişle kendi gelişim düzeyi ile ilgili olarak neler olup bittiğini ve neyi ne kadar iyi yapabildiğini belirleme konusunda bilgilendirilen öğrencilerin, daha önce geri bildirim konusunda hiç yönlendirme almayan öğrencilerden daha bilinçli olmaları beklenir. Bu beklentiye uygun olarak yapılan bu araştırmada da geribildirim konusunda daha önce yönlendirme alan öğrencilerin, daha önce yönlendirme almayan öğrencilerden daha bilinçli oldukları saptanmıştır.

Bu sonuçlar, öğretim ve öğrenme sürecinde geribildirim hem öğretmenler ve hem de öğrenciler tarafından etkin olarak kullanılmadığını, öğretim ve eğitimde görülen aksaklıkların giderilmesi ve öğrenci başarısının artırılması için hem öğretmenlerin ve hem de öğrencilerin geribildirim öneminin anlaşılması konusunda eğitilmeleri ve yönlendirilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Her araştırma gibi, bu araştırmanın da bazı sınırlılıkları vardır. Bunlardan ilki, araştırmanın 278 kişilik öğrenci grubu üzerinde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Dolayısıyla araştırma bulguları, 278 kişilik çalışma grubundan elde edilen veriler ile sınırlıdır. Bu sınırlılığın ortadan kaldırılması için, bu araştırmanın kapsamı dışındaki benzer özelliklerdeki farklı gruplarda yinelenmesi ve elde edilen sonuçların bu araştırmanın sonuçları ile karşılaştırılması önerilebilir. Ayrıca grup karşılaştırması analizinin daha önce geribildirim nasıl kullanılacağı konusunda yönlendirme alan ve almayan öğrenciler dışında, geribildirimde ilişkin yönlendirmeyi farklı yerlerde ve farklı biçimde alan öğrenciler üzerinde de yapılması önerilebilir.

Yapılan bu çalışma ile öğretim ve öğrenim sürecinde öğrencilerin geribildirim önemi, gerekliliği ve niteliğine ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencinin önemi, gerekliliği ve niteliği yönünden geribildirim nasıl algılandığının belirlenmesi, öğretim ve öğrenme sürecinde geribildirim gerçek etkinliğinin ortaya konulması, zayıf ve güçlü yönlerinin görülerek aksaklıklarının giderilmesi bakımından önemlidir. Bu doğrultuda, araştırma sonuçlarına göre, öncelikle öğrencileri de bu konuda bilinçlendirecek olan öğretmenlerin gerek mesleki yaşama atılmadan önce lisans eğitimleri sırasında ve

gerekse de mesleki yaşama atıldıktan sonra uygulama sırasında hizmet içi eğitimlerle eğitilmeleri gerektiği açıktır. Aynı şekilde öğrencilerin de öğrenmelerini kolaylaştıran bir araç olarak geribildirimden etkin bir şekilde yararlanmalarının sağlanması ve geribildirimi gerektiği gibi kullanabilmeleri için bilinçlendirilmelerinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Aiken, L.R., (1997). Questionnaires and Inventories: Surveying Opinions and Assessing Personality. NJ: John Wiley & Sons.
- Black, P. ve William, D., (1998). Assessment and Classroom Learning. Assessment in Education: S.5, ss.7-68.
- Bloom, B. S., (1979). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme (Çev. D.A. Özçelik). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş., (2002). Veri Analizi El Kitabı. 1. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cross, K., (1996). Improving Teaching and Learning Through Classroom Assessment and Classroom Research, Improving Student Learning: Using Research to Improve Student Learning (Ed. G. Gibbs). Oxford: Oxford Centre for Staff Development.
- De Cecco, J.P., (1968). The Psychology of Learning and Instruction: Educational Psychology. NJ: Prentice-Hall.
- Demirel, Ö. ve Ün, K., (1987). Eğitim Terimleri. Ankara: Şafak Matbaası.
- Dökmen, Ü., (1982). Farklı Tür Geribildirimlerin (Feedback) Öğrenmeye Etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi: C.15, S.2, ss. 71-79.
- Erişen, Y., (1997). Öğretim Elemanlarının Dönüt ve Düzeltme Davranışlarını Yerine Getirme Dereceleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi: C.3, S.1, s. 45-61.
- Gren, S.B., Salkind, N.J. ve Akey, T.M., (1997). Using SPSS for Windows: Analyzing and Understanding Data. NJ: Prentice-Hall.
- Hattice, J.A., (1987). Identifying the Silent Facets of a Model of Student Learning: A Synthesis of Meta Analyses. International Journal of Educational Research: C.11, S.2, ss.187-212.
- Huxham, M., (2007). Fast and Effective Feedback: Are Model Answers the Answer, Assessment & Evaluation in Higher Education: C.32, S.6, ss.601-611.
- Karasar, N., (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 10. Baskı. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Köğçe, D., Yıldız, C. ve Aydın, M., (2009). İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Geribildirim Davranışları: Öğretmen Adayları Açısından, The First International Congress of Educational Research, 1-3 May 2009, retrieved 15 Eylül 2010, Web://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/378.pdf.
- London, M., (2003). Job Feedback: Giving, Seeking and Using Feedback for Performance Improvement. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Nicaise, V., Bois, J.E., ve Fairclough, S.J., (2007). Gils' and Boys' Perceptions of Physical Education Teachers' Feedback: Effects on Performance and Psychological Responses. Journal of Sports Sciences: C.25, S.8, ss. 915-926.
- Oral, B., (2000). Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Dönüt ve Düzeltme Davranışları. Eğitim Araştırmaları: C.2, ss. 59-64.

- Orsmond, P., Merry, S. ve Reiling, K., (2005). Biology Students' Utilization of Tutors' Formative Feedback: A Qualitative Interview Study. *Assessment and Evaluation in Higher Education: C.30, S.4, ss.369-386.*
- Özçelik, D.A., (1989). *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları No:8.
- Richardson, J.T.E., (2005). Instruments for Obtaining Student Feedback: A Review of the Literature. *Assessment and Evaluation in Higher Education: C.30, S.4, ss.387-415.*
- Rowe, A.D. ve Wood, L.N., (2008). What Feedback Do Students Want?. Retrieved 15 Eylül 2010, Web: <http://www.matder.org.tr/bilim/gshg.asp?ID=76>.
- Turgut, M.F., (1977). *Tutumların Ölçülmesi, Eğitimde Ölçme Teknikleri Ders Notu*. Ankara.
- Weaver, M.R., (2006). Do students value feedback? Student perceptions of tutors' written responses. *Assessment and Evaluation in Higher Education: C.31, S.3, ss.379-394.*
- William, D., (1999). Formative assessment in mathematics. Part 2: Feedback. *Equals: Mathematics and Special Educational Needs: Cilt,5, S.3, ss.8-11.*
- Wojtas, O., (1998). Feedback? No, Just Give Us the Answers. *Times Higher Education*. Retrieved 16 Eylül 2010, Web: <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?storyCode=109162§ioncode=26>.